

Keskustelualoite KA 2/2026 vp

Tuula Haatainen sd ym.

Keskustelualoite luovien alojen asemasta tekoälyn käytön lisääntyessä

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunta hyväksyi lokakuussa 2025 sivistysvaliokunnan ehdotuksen kannanotoksi kulttuuripoliittisen selonteon johdosta (EK 31/2025 vp — SiVM /2025 vp — VNS 8/2024 vp). Sekä selonteossa että valiokunnan mietinnössä on tunnistettu tekijänoikeuksien keskeinen rooli luovan talouden perustana. Tekoäly on kehittynyt nopeasti, ja generatiivinen tekoäly mahdollistaa nykyään tekstien, kuvien, videoiden ja musiikin tuottamisen. Tämä herättää uusia kysymyksiä tekijänoikeuksista erityisesti, kun tekoälyn kehittäjät hyödyntävät olemassa olevia suojattuja teoksia tekoälymallinsa kehittämiseen. Hyödyntäminen tapahtuu pääsääntöisesti ilman oikeudenomistajien lupaa ja niin, etteivät luovan alan tekijät saa siitä korvausta.

Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että generatiivisen tekoälyn nopea yleistyminen uhkaa luovien alojen ansaintaa. Viime vuonna tehdyn kansainvälisen taloudellisen analyysin mukaan jopa neljännes musiikin ja viidennes audiovisuaalisen alan tekijöiden tuloista voi olla vaarassa vuoteen 2028 mennessä, ellei tekoälyn lisensointia saada ratkaistua. Tuoreempi tanskalaistutkimus ennustaa, että musiikintekijöiden tulot maassa voivat laskea jopa 28 prosenttia vuoteen 2030 mennessä, mikä tarkoittaa satojen miljoonien eurojen menetyksiä.

Paitsi uhan luovan työn tekijöiden ansainnalle aiheuttaa tekoälyn nopea kehitys myös laajemmin uhan kulttuurisen sisällön yksipuolistumisesta ja erityisesti pienten kielialueiden kulttuuri-identiteetin rapautumisesta. Esimerkiksi Deezer-musiikkialustalle ladataan päivittäin 50 000 tekoälyllä tehtyä kappaletta, mikä muodostaa jo 34 prosenttia alustalle ladattavasta sisällöstä. Koska generatiivinen tekoäly perustuu olemassa olevan materiaalin hyödyntämiseen ja muuntamiseen, ajan myötä taiteen monimuotoisuus ja uusiutuvuus kärsii. Uhkana on, että tekoälysisällön massatuotanto peittää alleen erityisesti marginaalisemmat taidemuodot ja kielet.

Luovan työn tekijöiden ja yritysten neuvotteluasema on usein heikko suhteessa suuriin teknologiayrityksiin. EU:n tekijänoikeusdirektiivin periaatteiden mukaan alustojen tulee hankkia lupa tekijöiltä heidän teostensa hyödyntämiseen sekä maksaa tästä oikeudenmukainen korvaus. Tätä ei voi turvata ilman riittävää läpinäkyvyyttä: tekoälyalustojen tulisi kertoa, mitä teoksia generatiivisen tekoälymallin koulutuksessa ja jatkokehityksessä on hyödynnetty. Lisäksi tekoälyllä tuotetut sisällöt tulisi merkitä selkeästi, mikä vahvistaisi myös kuluttajien luottamusta ja asemaa.

Keskustelualoite KA 2/2026 vp

Tekoälyn ja tekijänoikeuksien suhteesta käydään taistelua oikeussaleissa. Esimerkiksi Saksasta saatiin periaatteellisesti erittäin merkittävä tekoälyä koskeva tekijänoikeustuomio marraskuun 2025 alussa. Tuomiossa yhdysvaltalaisen OpenAI-yhtiön todettiin loukanneen tekijänoikeuksia sen käytettyä luvattomasti tekijänoikeudella suojattuja laulujen sanoituksia. OpenAI määrättiin maksamaan korvauksia ja poistamaan luvatta käytetyt sanoitukset palvelimiltaan. Samoin Yhdysvalloissa on vireillä useita vastaavatyypisiä oikeudenkäyntejä. Tämänkaltaiset tapaukset osoittavat, että selkeille pelisäännöille ja luovan työn suojalle on huutava tarve.

EU:n tekoälyasetus (AI Act) osaltaan asettaa vaatimuksia läpinäkyvyydelle ja oikeudenhaltijoiden suojalle. Sen lisäksi pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan Suomen hallitus toimii ennakoivasti ja aktiivisesti varmistaakseen, että EU-tason sääntely alustatalouden, tekoälyn, datan ja digitalisaation osalta kehittyy Suomen etujen mukaisesti.

Tekoäly on luoville aloille ja niiden kasvulle myös mahdollisuus. Tekoälyteknologioiden kehittäminen ja tekijänoikeuksien turvaaminen eivät ole toisiaan pois sulkevia tavoitteita vaan päinvastoin: ne voivat tukea toisiaan. Kun tekijänoikeudet huomioidaan jo tekoälyn kehitysvaiheessa, voidaan rakentaa kestäviä ja oikeudenmukaisia ratkaisuja, jotka hyödyttävät sekä teknologian kehittäjiä että luovia aloja. On tärkeää, että käytäntöjä ja lainsäädäntöä arvioidaan säännöllisesti teknologian kehittyessä ja käydään tiivistä vuoropuhelua toimialojen välillä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta käy ajankohtaiskeskustelun luovien alojen asemasta tekoälyn käytön lisääntyessä.

Keskustelualoite KA 2/2026 vp

Helsingissä 5.2.2026

Tuula Haatainen sd
Ari Koponen ps
Pia Lohikoski vas
Laura Huhtasaari ps
Sara Seppänen ps
Jaana Strandman ps
Mia Laiho kok
Milla Lahdenperä kok
Maaret Castrén kok
Sandra Bergqvist r
Markku Siponen kesk
Hanna Kosonen kesk
Inka Hopsu vihr
Pia Hiltunen sd
Nasima Razmyar sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Ritva Elomaa ps